

Oponentský posudek diplomové práce Zuzany Kriškové „Objekt a Nová citlivost“

Mgr. Marcel Fišer, Ph. D.

Téma své diplomové práce si Zuzana Krišková zvolila z druhé půle šedesátých let, tedy z relativně nedávné doby; i toto období je však už samozřejmě předmětem historického bádání a hodnocení. Dnes je dokonce vnímáno jako jeden z vrcholů českého umění celého 20. století. Stojí za tím kumulace několika mimořádných generací, které se díky odloženému nástupu právě tehdy nacházely ve vrcholné formě. Stupňování výrazové síly a kvality, které u řady umělců končících školu v první půli let 50. můžeme kontinuálně pozorovat po téměř patnáct let, lze alespoň zčásti vysvětlit postupným uvolňováním politické atmosféry, což se odráželo i v kulturní sféře. Mezi roky 1965 a 1970, kdy konsolidovaný režim opět začal utahovat šrouby, tu tak mohla existovat situace, která neměla období dlouhá léta předtím, ani potom. V té době zmizelo dělení na umění oficiální a neoficiální, došlo ke změně ve vedení Svazu, což mělo okamžité konsekvence pro výtvarný provoz, a čeští umělci také začali navazovat zahraničí kontakty a prosazovat se na mezinárodním fóru. A co je nejdůležitější: českému umění se konečně dařilo zachycovat nástupy nových trendů už v jejich zárodku a integrovat je do svého přirozeného vývoje, ať už to byly nejrůznější projevy akčního umění, nebo tendence spjaté s jazykem geometrie. Právě touto druhou oblastí se zabývá práce Zuzany Kriškové. Přesněji řečeno skupinou Křižovatka a v jejím rámci třírozměrnými pracemi, tedy objekty, zejména pak těmi, které byly prezentovány na její nejvýznamnější výstavě s názvem Nová citlivost. Z výše zmíněného je patrné, že autorka si za téma své práce vybrala velmi přesně definovanou a možná až příliš úzkou oblast. Tento výběr zároveň do značné míry předurčil charakter její práce. Nebylo zde nutné ani bádání v archivech a vytahovat odtud zapomenuté informace, protože všechna důležitá data jsou zde docela dobře známa, ani nebylo možné zpovídat umělce či teoretiky, kteří se na daném fenoménu podíleli, protože ve většině případů už nejsou naživu a vlastně by to vzhledem k vymezení práce ani nemělo příliš smysl. Heuristika se zde tedy omezila na prostudování příslušných tištěných publikací – dobových i současných katalogů, monografií jednotlivých umělců, dobových kritik a uměleckohistorických statí v odborných časopisech. Její práce zkoumá, jak idea objektu vstupovala do českého umění, jakou podobu nabývala v díle jednotlivých umělců, jakými názory teoretiků byla doprovázena atd. Má tak do značné míry teoretický charakter. Její historická složka spočívá zhruba ve dvou aspektech či liniích. Tu první představuje analýza celého vývoje českého umění po druhé světové válce, včetně onoho zmíněného kulturně-politického rámce. A zejména pak sochařství, které v poválečném umění sehrávalo důležitou roli. Pro jeho postupné vývojové proměny bylo důležité, že se netýkaly jen obsahu a formy, ale i používaných materiálů, zejména kovu, dále sádry ve smyslu definitivního materiálu a později i umělých hmot. To se pak projevilo v dobovém užívání pojmu „dematerializace“, který tento trend označoval.

Druhá linie se týká samotného objektu. Jeho specifickou podobu ve skupině Křižovatka zasazuje do širších souvislostí předchozího vývoje této umělecké formy zejména s ohledem na české prostředí, počínaje ranými prezentacemi v okruhu Devětsilu na důležité výstavě Bazar moderního umění v roce 1923, přes roli objektu ve 30. a 40. letech v dílech umělců spjatých se surrealismem či alespoň jím ovlivněných, jako byli Rykr, Hudeček či Zívr, až po objekty v umění českého informelu. Podrobněji se zastavuje u oživení zájmu o objekt v polovině 60. let, které přímo předcházelo jí sledované téma, jež reprezentuje výstava *Objekt* v roce 1965, kterou připravila Eva Petrová, a text Lud'ka Nováka *K estetice objektu* ve Výtvarné práci z roku 1964. Oba tyto výstupy se však zabývají ještě objektem v oné post-surrealistické či – jak zněl další dobový termín – „imaginativní“ podobě, pracující převážně technikou asambláže, jak ji v poválečném umění zastupují práce Vožniaka, Dlouhého či pozdní dílo Václava Hejny.

Tento obsáhlejší „úvod do problematiky“ vyvažuje ono zmíněné úzké vymezení zkoumané oblasti. Bez něj by autorka asi jen těžko naplnila požadavky na rozsah a záběr diplomové práce. Přestože je tato část práce provedena velmi pečlivě a v jejím celku má svou logiku, přeci jen jde o shrnutí poznatků, které byly v nedávné minulosti publikovány hned několikrát, což platí zejména pro popis oné poválečné situace českého umění. Tato část práce má tedy spíš charakter kompilace a možná je jí věnován až příliš velký prostor.

Z podobných důvodů si myslím, že práce mohla být naopak obohacena něčím, co se dotýká tématu a zároveň je v rámci naší uměnovědy ještě zcela nezpracované, např. nějakou sondou do zahraničí, porovnáním se situací ve stredoevropském kontextu nebo např. v jiném prostředí s podobnou situací (napadá mě např. Jižní Amerika, kde konstruktivní a opartové tendence hrály podobně důležitou roli jako u nás a určité společné rysy měla i politická situace nebo poloha vzhledem k hlavním centrům). Tolik tedy k obecnému pojetí práce.

Jádro práce se soustředí na analýzu samotné výstavy Nová citlivost, opět z hlediska zastoupení objektu, a dále na jednotlivé autory, kterým věnuje drobné medailony. Nejen tedy na členy Křižovatky, ale i na další umělce, kteří zde vystavovali jako „hosté“, jak zněl i podtitul výstavy. Tato část práce je zpracována velmi důkladně a nemám k ní žádné zásadní připomínky. Pouze některé formulace se mi zdají až příliš zběžně nahozené a vzhledem k teoretickému charakteru práce by si zasloužily větší preciznost. Například když diskutuje povahu konstruktivní plastiky, tak na straně 24 uvádí poněkud problematickou tezi – parafrázuji –, že socha musí být vždy figurativní, i když je svou povahou abstraktní, protože musí být (na rozdíl od malby) vyjádřena v materiálu. Dokládá to citací prof. Wittlicha, která však říká něco jiného a vlastně zcela opačného: socha je vždy konkrétní, přestože může být i nefigurativní. (*Sochařská abstrakce se vyznačuje ... takovou tendencí, která vede k názoru podstatných prvků, jako jsou hmota a prostor. Ty jsou konkrétní, třeba nefigurativní nebo nepředmětné.*)

Přes tyto dílčí výhrady práci považuji za kvalitní, naplňující zadání a standardní požadavky kladené na magisterské diplomové práce a doporučuji ji k obhajobě s předběžným hodnocením „prospěla“.

V Chebu dne 1. září 2017

